

Ե. Ջ. Գ. Ե. Ս. Է. Բ.

ՌԵՊՈՐՏԱՆ ԱՌՆԱԿԱՆ ԶՄԱՐԻ ԵՐԶԱՆԵԳ

Օ Ր Ե Ն Ի Ր

ԵՐԵՐԵՏԵԱՆ ԲՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԵԱԿԱՆ, ԲՆԱԿԱՆ, ԿԻՐԱՐԱՐԱՆԱԿԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ Ա. ԹԻ- 6. ԿԵԼԿԵԹԵ 1845. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 20.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ Գ.

ԿԵԼԿԵԹԱ.

Թայե՛լ կանսօրոս ասացեալ նախ ամսոյս Գ. ունի կո լի բողոքոյ շեափեց կամբջից քաշ խաբախի վերայ կանդնած ժամանորկու մն, մերձ 6 ժամու յետ միջօրէին՝ կրակոյ առանն և միտեղու մոյն ոչնչամնայ + Եւ բողոքի նաւատիքն բոլրն էլ նախ միջին ստիւտմն զքաղաք են լինում աղբանք տեղաւ քրեւմ. 130 թմի չափ միտեց՝ 12000 գտնն միայն ում, կամ շաքարից քաշած ցփայ լինում. նախ ցաւակ կամ քան չքն՝ մին ահագին դիտով բաժանածոյ լինում միջին տակիցն, և տեղն՝ երկրաւորն նաւատիքն ածուխ կամ գործելի ան տեղաւորում. Քոնի ուր տեղա իւրեանց սրտածնի վերայ են լինում, ոչինչ կրտիկ նշան չի երևում, բայց երբ գաւա են գտնեն քնթրիք կամ երեկոյ.

եան հոյ ուանոյ՝ տառիկոյ վանգա կից (ԳԵ՝ ԿԵ՝ ԵԼ) ծախն այնքան դաւար գաւար սինեբոկայ բարձրանում, մինչ արգելումայ նոցա իջանել և տեմել ինչոյ + Բարեբաղտապէս Պաւլոն Դուկա, փոխաւորանալեալայ մին գետափից ծախն անտեղով խոկոյն դնումայ նաւն + Զաջողակով թիւն մեծ էր՝ որ սու կուլի լաղարայ նաւերի շարքին ցած էր + Բայց Պաւլոն փոխաւորանալեան յառաջողոյն գաւաղիւղով՝ որ սալա կրակուելին միւր բոլոր նաւերն և ո՛ր 24 թումով + պիտի մեծ փանգին երբոյ լինին, իսկոյն խաբախայ բարձրացում և նախ դեպի միւս կողմնայ առնում + Հետեորդ Պաւլոն աւարն աոյն կետում համեա մայ նախ բոլոր, և ամենայն կարեօր հոնցից չի սրակաման. բայց անշոտայ կրտն իւր զայրոյցա թիւնն ամեն մաքոկոյին հրնարից անցկաշաւայ լինում + Կախա-

տես լինելով թէ գուցէ ծառայ, կամ մաս-
կընթացութիւնն գտնին՝ կրակած հա-
ւքն հանդերձ իւր համակործան վտան-
գաւ պիտի տանի գծի ուրիշ նաւերէ վե-
րայ, սկսածայ գիտումն գերանմանով
քանի այսինքն «էր» շինել: Երբ մակըն-
թացութիւնն եկու, փոքր մի վերկայու-
նաւն, բայց ուժն կորած լինելով՝ լաց-
ուեցաւ. և սկսաւ սուղանիլ: Բոլոր նա-
ւա նաւաբեռն» Լաբը. և բոլոր ինքն
հողու մոխիր դարձան: Կործեմ մին
քանի կտոր սրնձէ: Խախտակ կաքելիայ
մեռաք բերել սփռով երած սրտին միտ-
թար: Բայց և թէ նաւատերէն խելք
ուժնան՝ Պարոն Դուկասի գլխանի ջան-
քն պիտի որդ մին գու մարով վճարին
ապաթէ: Եւ միւսանդամ պատահելէն
էլ նաւն էն կալմն շի սանեւէց:

ՎԱՄԱՄԵՐԵԼՁԱՆՑ Դ ԶԹԻՒՆՆԵՐԻ

Պարանայք Սկրտիչ Ս. Յովհան: Ա.
Գալատան և թա խ Ս. Կոտոմեան ճշմա-
րիտ անգղափրութեան հող: Եւ Երկա-
թիով շրջաբերական յորինելին. մին է-
ջին՝ վտան մերազգի անտուն տատալե-
լոց. և միւսն՝ յատուկ վտան Սրշալոյս
Արտարտուանի համար: Կալկոթու մի-
լազնիւյքն անգղաք ոգլով ստորադը-
րուման, և եթէ սոցո չնաշխարհիկ օրի-
նակին ոչի քաղաքայ մերադինք ևս հե-
տեկն որդեա ազգ՝ աներկբայ ազգի և
Աստուծոյ օրհնութիւնն կրտուման:
Ով կամենայ իւր սուրբն ուղարկել վե-
րայ դրեալ Պարանայ ձեռքն, կամ Սրա-
րտեան ընկիրութեան» անխախտակը
հասուցանեն տեղն: Ով կամուխ սոց՝
համարիլ թէ երկու տակ սուսով կլնի:

Ուրախեմէ հրատարակել՝ որ ինչպէս
արքազան Սաքիւրոց ժամանակունն՝
նեղիւյ ևս Գրիստոսի Սուրբ Եկեղեցին
իւր սիրոյ պատշն Հոգւով է յայտնում
կալկոթու մեր փոքրիկ Հասարակու-

թեան ջանքն կորստեալ եղբարց օգնե-
լոյ համար՝ Գրիստոսեանայնք լոյս և
նախանձաւոր լինելոյ ոգմանաւոր. որ
պէս 'ի ներքոյ:

ԱՆՈՒՆԵՔ ՍՏՈՐԱԳՐԱՆՆԵՐ

Պարանայք	Աղաքի հան Եղբարք —	150	150
Թ. Խ. Աւետուժ —	—	50	50
Յովհան Եղբարք —	—	150	50
Երբար և ընկերք —	—	100	50
Պ. Յ. Սարգսեանց —	—	125	125
Յովհան Եղբարք —	—	150	57
Ս. Չորաբեան —	—	50	50
Տեղեւոյք	Աննա Մկրտիչ Ս. Յովհան —	225	25
	Սոցալմ Յ. Աղաբեղեան —	200	50
	Թաղուհի Յովհանի Մանու- կեան —	75	25
	Ս. Եւան —	125	25

Կախարհի (Խ. Է) 1400: 6571

ՏՆԱՅԻՆ ԼՈՒՐ

ԵՆՈՒՆԵՐ:

Տիկին Վառլաուէ Գովինյան Եղեղեան Ժնա-
րաւոր Դ Պարանայի Ղեւորդն-Ռիչ: Սկրտ. 15:

ԲՈՒՄԵԼՏԻ:

Կատարութիւնն Բու միջոյց սա-
մանելայ՝ որ եկող Լիստար 1. ա. մն թըղ-
թատար Էսգինեան աղաբիկ դեպ 'ի
Սուէզ: Ով որ կամենայ թէ Եւրոպ,
թէ Եգիպտոս, և թէ Ասիայ կաղմէն
թուղթ աղարկել պիտի ջանայ որ իւր
թուղթն Ղեւորդն 18. ա. մն հասարակ
տեղն:

ՀԱՄԱԳՈՏԱՍԻԱՆԻՔ:

Ուրախութեամբ ընկալոյ 'ի Պարոն
Սրշալոյ գէնտաղայ թուղթն հանգիւրծ
'ի նաւ ապրտնապեալ տեղի ուրախա-
բար ծանօթութեամբ. ուստի և աղգայ-
ին լմն խնդակցութեամբ հրատարա-
կեմ 'ի լուր Հասարակութեան մերայ:

Ա. Գալոյ, վերադառնալ Ազգասիր:

Յարգն Պարն

Եթէ յաբան համարիս Ինգլիշի օրաբեկ քա-

ՅԵԱՆԱՍԻԱՆԻ ԿԱՆՈՆ

ՅԵԱՆԱՍԻԱՆԻ ԿԱՆՈՆ

Երանայեալ թիւ 5. էջ 28.

Չորրորդ՝ ինչպէս որ մինն ձեռք ժամու-
նակ աչքն չօրածակունի մին բաւարար
մարմնի և այնուհետ աչքն յետ
դարձնի, բայց արարածք ի բաշքին
միջնած կարեան, օրաց գեղեցկութեան
չափն չի կարողանալ բաւ կերպով
խմանալ. այսպէս միջ Երանայեալ
ամին ազգաց տկանութիւն, կանանցք որ
նանցանէ մին բանիմն դիտութեան,
արհեստներէ և քաղաքականութեան
միջ յասկանն ընկել, և ամենայն բա-
րեւանութեամբ հարատեւելան, մեր
աչքերն կիտակն կտկանան նանցան
փառաց լաւաւորութենքն յետ այնու
մեր լզգին տկանութիւն կհամարենք
դուրիան մտցել այն փառքերն և
միջին ա. փառքաւոր միջնակէյ. որոյ
փառն յետ կբաշտենք կհանանմք և
միջ Զոյ առնել ևս կամուշենք. դուք
եթիւ հարկն ևս սրահանջի կջանանք մեր
վերնից դձել Զայտութեան անունն,
որպէս թիւ մեկ Գրեք, Յաւանդ կամ
Խաւաքի զարաք սանք մեր բնութիւնն
ևս կիտակի և մեր միտքն կբաւարար-
վի զխաւութեամբ և խմանութեամբ,
23, չկարծես թիւ առին ծի կոչով
քո անձնիք արտաւարութիւնն կարող
կընեն ծածկել, և միջ անմասնութեան
որոյ միջում արեւմտայ թիւ մեր Ազգն
արեւմտայեալ և փառն զի Զխաւին
Չխաւաքի չի տկարէնք, 24 Ասորին
ասորի և ոչ Բաւարարո օղակին կա-
մուշեն բարբառոս կաշտիլ, միտքն
Զոյն է որ այս թիւ թիւմանութիւնն
ունի Եթովպի խաւ (Յաւանդ) խաւանն
կամուշեն իւրանց ծնողաց անունն,
անհարազատ անխելք տղէքն իւրեանց
ծնողաց կանարգեն փառն և ոչն ազի-

տութեան և ազգատութեան, Զամե-
րնիք թիւնորա (այսինքն մեր Ազգն) թիւն-
ձրամբա և տկարանի, այլ դու առաջ
տկարեցիր արհամարհել և առնել քոյ
ազգային եղբարքն, եթէ էնդուր հա-
մար որ տկարան և մին փառք չունեն,
աւրինն թիւայեր որ առնի և արծաթն
ևս երբեմն ապէս կեանքունի և իւրեանց
յառաջին դեղեցկութիւնն կաղորդանեն
մաքեր վերնի եղան և ժանգն չորեր,
կաննիւս ար առնի իւր պատուականա-
թիւնն չի կորցրել և արծաթն այն յի-
տակ տկարանին է և Այսպէս խմանք և
մեր ազգի համար և թիւ դու ուղիւ ա-
նաչառութեամբ և բարի մտքով խնդ-
րել և քննել ազգիւս բարի հանդամանք-
ներն, դիւր թու կերեան քեզ. բազմապի-
այց արեւելեան ազգաց հետ, այն ժա-
մանակ կխմանաւ Ազգիկ պատուականութե-
թիւնն. աչքով մին անցկացբար կար-
դանոր ոչխարահարկաւ ճանապարհորդ-
ներն պարէրն և միտք իւր նանցան առա-
յառնելին առն Զարգ Բայրըն երեւելի
բերթսն չի աղկաղի, թիւ և ասում.
" Այս տկարական Ազգն (Զայոց) համն
մաս զառա և չափու Զոյն և Յունաց
տատարանաց և գեղութեանն, բայց
ազատ միտք առաջին ազգի քաղաքատ-
թիւնն և վերնի փառութիւնն, Այս
ժողովուրդն հարառութեամբ լցվէց
տոմնայ մաւաթն ուտիւր, և գեղա-
թիւնն միջում առանց խորհութիւն
բանացանելու իւր փառքն ոչնքան
յաւելացոյց, ոգնան որ կարելի է որք
ազգի ստանալ. . . Դժուարին է արե-
ման ինձ մին այլ ազգի չիտաստիւ-
րաններ զառնել, որ այնքան ազատ
իննն մեծամեծ դժբաղդութեան իւր
Զայոցն և փառն զի նային առաքիւս-
թիւնքն իրապաշտութեան պատգամ և
պահապարթիւնքն բոնակարտութեան ազ-
դեցութիւնք. Ասիայն նանցան բարի-

(իրաւի ցաւայի բողոք) ինչպէս որ ներ-
կայ կայ եթէ մինչ 'ի վերջ ևս նոյնպէս
մնայ, իսկունց երկիրն պիտի խոստա-
մանիմք որ տշխարհիս մէջ ամենազեղե-
ցիկներն մինն է, և իւրեանց լեզուն՝ ա-
ռաւել արտաբերի լինելէ համար, ոչ
լինչ որ չի կարծաման, բայց միայն յո-
ւելի մասագրութեամբ վարժելոյ և միտ
գնելոյ:

Տես Բարութիւն Խապիւացոյ տոտ-
թիւնն ևս: "Բարտեղաւիտ ևն Հայերն և
շատ ուշքորացոյ դարաւոր խելք ունեւ
ամենայն բանի մէջ անխոփոխելի հաս-
տատութեամբ կհասկնան որով կ'յաղ-
թեն մարի վերաբերեալ ամենայն բա-
նէրն: Եւ այս աստ. թեանս գեղեցիկ
վկայէ՝ ոչ թէ միայն նանցան տակարաւ
կան մտախառնութեանց (որոյ մէջ քաջ
անպեակն յառաջագէտ են): Ճշմարտա-
թիւնն է, երաշխաւ որ այլ նաեւ ձեռ-
նով չլինած վարպետութիւնէն որոց
մէջ այնպիսի մին յաջողակութիւն եր-
շանց կտան: որ շատ անգամ մեր վար-
պետանուն ևս կ'դարձանանք որք թի-
պէս ևս իսկ վարժած ինկելով իւրեանց
արարած անհամեմատ շահմին Հայերից
կըրտազանցեն՝ վասն զի տանքուն (Հայ-
երն) զուրկան այնպիսի վարժատաննե-
րից և ինքն ինքնան կտախրեն առաջ
կգնան զարմանալի դուարութեամբ
և համբերութեամբ: . . . Ինչպէս որ
Հայերն գիտութիւն որոքիւր համար
շատ յարմարութիւն ունեն, իոյնպէս
և քաղաքականութեան ևս մտքներն
բաց և 'ի բնէ տեղեակուն: և այս տեղե-
կութիւնն 'ի ճննդեն, ունեն և մարդ
չի սխալելէք եթէ տալ որ չկայ մարդ-
կոյնն խորագիտութիւն այնքան բա-
րակ և անհակառակելի որպէս որ Հայ-
ոցն: մին ժողովուրդ է՝ որ կարօտա-
թիւն չունի Մարիաւելայի քաղաքա-
կանութեան խորին ծածուկքն սովորե-

լէ համար: Մակայն այս հնարքունի շատ
բողոքաւորան: վասնզի այս պարմանալի
և շատ խառնաւոր խորագիտութիւնն
ուղիղ կերպուն բանտցանում և կամ մեծ
տաւաքիւտութեամբ և ստորիւ շատ թեամբ
ուն ցանձում: Եւ այս բնութեան
տալած առանձին պարզելիքի մինն է
Հայտատանի մարդկանց, որոյ վասն այս
զանապետութիւնն կայ 'ի մէջ Յունաց
և Հայոց: որ ամենայն քաղաքականա-
թիւնն պաշտպանողական է քան թէ
արշաւական և Հայն խրաք լինելով
որ ոչինչ մարդ չի կարող որոք երեսն-
կաւ իւրն խաբել, ինքն ևս թէ պատա-
հի՝ շատ փոքր անգամ թէ ինչ՝ երբէք
տղլւածորակութ չի լարելէց:"

Եւ. Երբեւ Գաղղիացին պարկաւ
ատում:" Սրամիտ է Հայն և խելքը: շատ
չափաւոր և վստահաւոր, և փաշ պա-
տելէ համար՝ աշխատութիւն և ներքա-
թիւն իւր աչքում ոչինչ չի երևոյ: և
իւր օտարաւ աճիւն պաշտել կերպն խրաք
է: Ամենայն բանից յաւել վաճառա-
կանութեան յեանայ է: որում բա-
տեղեակ է:"

Այս օրինակ նաեւ. Նա Մարթին կիս-
տի՝ Արեւելեան կողմում իւր արարած ճա-
նապարհորդութեան պիքի միջոցն:

Եկ, ուրեմն հետալ իմոյնք քոյ Ազ-
գի պատաւակմաւ թիւնն և վասն քաւել
Նմա՝ որ քեղ այս Ազգի եղբայրակցո-
թեանն տրման է արարել: Այլ թէ մի-
տաւ անդամ ուզեմաս արհամարհել քոյ
ազգին վասն նորին թշուառութեան և
ազխաութեանն և նոյն մարդի մէջ կոր-
դէմ տաւ մնաւ և Հայի անունն: և Ազ-
գի անունն արհամարհեա, թող ա ինմն
դաւաւ գնո՞ւ նորին սաւոր հարգաւորա-
թիւնիցն, և գնո՞ւ ազգասեպութեանն ու-
նորդ անունն ժառանգիր և համարակիր
ազգ և հայրենիք չունցող ժողովրդայն:
Տալ քեզ հետ բոլոր անմիտ ազգատեաց:

նէրին ևս՝ որ արդեւք չլինէք Աշխատի-
րաց յաջարակ ընթացքին ։

Իսկ գուցե տղատեղի , երբ որ այլ ա-
մենայն տղայաց ականեօ և տենեօ վառ-
օղակն և անտրդն , իմաստուն և ար-
դէանէ հաղաւան և արքան , միտք բեր-
որ ամեն տղ և խաղաւարութիւն տն-
հրօթեւ չոր միջակած են փութալով թեան
յառնաստիւր Ստեղծագէտ ևն ժողովուրդն
որ իւրն իմաստութեան գեղեցիկ դարեան
մէջ է համարում և ամէն կերպ արհեստ
նէրով լցած ։ Թող շատ չուրախանայ ,
դուք ձմեռն անտկացելոյ վերայ ։ Հա-
սէլ ։ Իսկ դու որ քոյ Աղջիկ տղիտու-
թեան և անապանայ ձմեռան մէջ ևս
համարում , հաստատ լիք , սր իմաստու-
թեան գարեան գանէրն կամայ կա-
մայ կըացուեն և դիտութեան հոսն
կակսի բաւել՝ դիտութի նման Հայտա-
սանի անդարեւքան ։

Աղջիկ զձեզ ։ մի տղատեղի ։ Երբ
որ Յղիին ընդդէմ՝ գաւն և կակնի
նախապիկք լսէք ձեր ազգակցոյցէ , աչ-
քնէրդ երկնքն դձեք , հոգեոյ հանե-
լով յատուցէք ի նա , որ կարող է լուսա-
ւորել մութաց միայն և այնպիսի ճա-
նապարհներով առաջնորդել ։ որ երա-
նութեան բլուրն տանի ։

Երբ որ այս յատահանի խորքերն
լսում լինէք ։ Թէ աշայոյ քաղի տապի
խառարէլ է՝ չլսիմնէք , քանի տղա-
սիրաց թիւն սրէց օր յառնումալու մե-
րայ է ։ Այն Ժամանակ յայտնադէս կը-
տեսնեն՝ որ մեր վատաց արեղանի խա-
ւարած չի ։ և ոչ իմաստութեան տրտ-
օնակն է կրէլ մեր Աղի միջիցն , և
կամուշին ։

Երբ կրէք թէ աշայոյ տղն իւր
վաճառականութեամբն կնանի տն-
խանջ և վառաստակաւ միջկմին , որ յոն-
կարծ մին դիտուած պատահելին ։ չլե-
ւով և իւր բունն կըրցանելով , ցարժն

բերանում բռնած զաշխի երեսին ձիւ-
ձիւ կընայ և իւր բունն չի հասնելէց ,
վեր կիւնի բլուրն և վայր կընդանի ։ այս
կողմ այն կողմ յառահաւալով վազ կը-
տայ , իւրեղաքոյ յանկն յառաջով ման
կ'դոյ , և անյոյս մնալով և անցաւորաց-
զարհուրելով մին քարի տակ կընդվի
և կնանի կնայ նոյն տեղում և անոյ
մնից սգնաթիւն դառնելոյ ։ երբ այս
խորքն լսում լինի , կըկին տեսմ' ու-
րիչ բան չուրա , այլ աչքերդ երկնքն
քարծրացրուք , հոգեոյ հանիւր տրտա-
տելով , սր Ամենադրամ Աստուծոյ սիրտն
կակի ։ և այն թաղաւորներն բարեօր
իմաստունն՝ որոյ հովանաւ սրտթեան
տակումն մեր կեանքն վայելումանք ,
հովուի որոշի քեզ իւր ձեռնոյ չվաքի
տակումն և աստիճանդի դէպ իմաստու-
թիւն և ի խաղաղութիւն ։

ՕԳՈՒՏ ՈՒՍԲԱՆՆ

Դամբ յաշխարհ շուրջ լիտանալ ամառն օգիտու-
թեան ։ որ և ամէն ի՞նչ ձեռն ուսումնապաշարմանց
վատթաւ դաստիարակութեան ։ Դիտութեան համ-
Ուրա մն զատ ամէն փարաւն , և զերկրորդն ուղիք ։
Ընծուէ նա շատ և ճշդութեան մերումն խորհրդոյ
և բանից ։ ուսուցանէ , թէ պիտի պարտիւք մայն-
լուչ կտրել վար ինչ միանգամ ունիւր խալի կամ
գրէլ ։ և յանդիման առնէ միւս գնանի լուսալուչ
իմաստունն՝ իրեն դաստիարակ միւրումն պայցից ։ զորս
յոյս միայն քաջ կարողութիւն լինել ընդ Սննդոյ՝ վաք-
ժողովուր և ուսուցիչն մարդան ։ Բայց ուսման պի-
տանութեան ոչ է ամենապիտի միայն յայն՝ զոր կո-
չիւր պիտութիւն , այլ և յարգարէ պիտի քաջայար-
մար ի սէտս կարն որ դարձայ և պաշտամանց ։ Թեղ-
գայն՝ զի թէ և ուսումն ոչ լինէր յայլ ինչ պէտս ։
բայց միայն ի տանալ վառաստակութեան աշխատու-
թեան , ի տանի վշտայն ճաւ , յուրէլ զհաստատու-
թեան մտայ ։ և ի յաղթել ընդդիմութեան անմանց
սոսմանաւ պարտապան , որո իմաստական կեանս ։
կամ սոս , որ ինչ միանգամ թուի կապան ինչ գնել
ի վիտայ մեր ։ տարաւին կտրի ինչ սպառկար լինէր
նա ։ Բանիւր արդարեւ քարջէ նա զմեզ յետս ի գաւ-
տարիւր թեան , ի խաղաղոյ ։ ի շատոյ թեան անտի-
լցուցանէ յոգուտ և վնասգնաւ Ժամանց տեսն , և
առնէ հաշտական դրամապատութեան որ առանց
օժանդակութեան զատկանութեան տեսն ինչ է մա-
հաւ ։ և զորիւն դրեկական մարդոյ տա կենդանու-

